

UNA SOCIABILITAT BARCELONINA DEL SEGLE XVII: TEXT I CONTEXT D'UN MENESTRAL

per James S. Amelang

Les observacions que segueixen estan relacionades amb una recerca a la qual m'hi vinc dedicant des de fa uns quants anys. Les presento com a comentaris sobre un cas concret, és a dir, l'anàlisi d'una trajectòria individual que, tanmateix, conté implicacions més àmplies -segons crec- per a l'estudi de la història social i cultural de la Barcelona moderna. I, tot corrent el risc de fer-me pesat, voldria parlar una mica sobre la manera com he plantejat i dut a terme aquesta recerca, ben convençut que, com Carlo Ginzburg ha observat recentment, el millor moment de parlar de mètode és després que cadascú hagi fet el seu treball, no pas abans.¹ He de confessar que el meu propòsit en fer-ho és encoratjar altres a endegar el mateix tipus d'anàlisi, especialment gràcies a què Barcelona ofereix condicions ideals per a dedicar-s'hi, tal com assenyalaré més endavant.

El títol d'aquesta conferència parla de "text i context", i cal explicar què vol dir això. El text és la crònica de Barcelona escrita per un mestre assaonador, Miquel Parets (1610-1661), durant mitjan segle XVII. "Context", o millor encara "contextos", fa referència als diferents rerafons que,

1. "En qualsevol àmbit científic, el discurs sobre el mètode només té valor si és una reflexió *a posteriori* sobre una peça de recerca concreta, no quan es presenta a si mateix (i això constitueix, amb gran diferència, el cas més freqüent) com un seguit de prescripcions *a priori*": "Witches and shamans", *New Left Review*, 200 (juliol-agost 1993), p. 76.

Atès que aquesta és una exposició general, no hi incorporo referències documentals. Poden trobar més detalls sobre les qüestions que aquí plantejem en el meu propi llibre, provisionalment titulat *The Flight of Icarus: Artisan Autobiography in Early Modern Europe*.

considerats en el seu conjunt, ens ajuden a entendre aquesta singular obra. Es tracta d'un dels textos més ben coneguts de la Barcelona moderna, ciutat sobre la qual van ser escrites moltes cròniques, però molt poques van ser publicades durant la vida dels autors. El dictari de Parets no va ser-ne una excepció. Els estudiosos del període hi estan ben familiaritzats, en especial amb la traducció al castellà editada per Celestí Pujol i Camps a finals del segle XIX.² Els presumptes manuscrits hològrafs originals, conservats a la biblioteca de la vostra Universitat, són menys coneguts.³ És una llàstima, ja que la versió catalana conté una informació personal preciosa –detalls sobre la vida familiar de l'assaonador i sobre les seves relacions amb altres membres del seu gremi– que no està reproduïda en la versió castellana, la qual, a més, està plena de traduccions enganyoses i va ser transcrita defectuosament. És justament la informació personal incorporada en les cròniques la que proporciona bona part del material per a la meua exposició d'avui.

Els contextos als quals em refereixo són biogràfics i textuals. Igual que la gran majoria dels historiadors, crec en ferm que conèixer alguna cosa sobre l'autor pot ajudar-nos a entendre alguns dels possibles significats del seu text, un punt de vista que actualment no és gaire popular en segons quins cercles. Reconstruir la vida de Parets i els ambients social, econòmic i cultural en els quals va viure, treballar i escriure, forma part important de l'estadi que he estat preparant i, en particular, de l'aspecte d'aquest estudi que m'agradaria debatre amb vostès avui. Un altre context important que beneficia el text en ser-hi inserit és el literari: el d'altres “documents personals” –diaris, dietaris, memòries, autobiografies i altres formes d'escriptura en primera persona– que van ser produïts durant aquest període, en especial per persones de la mateixa condició social. Aquest segon context, que podria ser anomenat autobiografia popular, és un tema fascinant, per bé que poc estudiat. Per tal d'intentar tenir un panorama més clar d'aquestes formes d'escriptura, he reunit, com a primer pas, un cos de textos similars, no només dels Països Catalans i la

2. “De los muchos sucesos dignos de memoria que han ocurrido en Barcelona y otros lugares de Cataluña”, ed. C. Pujol i Camps, *Memorial Histórico Español*, 20-25, 1888-1893. Aquesta versió és una transcripció del ms. 63 de la Biblioteca de la Real Academia Española.

3. Biblioteca Universitària de Barcelona, mss. 224-225, “De molts successos que han succeït dins Barcelona y en molts altres llochs de Catalunya, dignes de memòria”.

Península Ibèrica, sinó també d'altres llocs d'Europa. En comparar l'activitat de Parets com a cronista i dietarista amb aquests altres artesans d'altres llocs, hom obté una noció més precisa dels aspectes específics d'aquesta extraordinària, tot i que certament no pas única, experiència en autoria.

Podem aprendre moltes coses dels documents personals d'aquest tipus. Estan plens d'informació no només sobre la vida social i cultural de l'Edat Moderna, sinó també sobre l'economia, la política i una àmplia varietat de temes. Ofereixen una *perspectiva* especial, fins i tot rara: un punt de vista des de baix, expressat directament per membres de les classes populars. La seva vàlua com a fonts per a diferents tipus d'història és cada cop més reconeguda, tal i com ho mostren diversos estudis sobre autobiografies populars i temes relacionats. Voldria examinar breument la manera mitjançant la qual textos d'aquest tipus --i en particular el de Parets-- ens ajuden a explorar un dels aspectes més interessants i, malgrat tot, encara poc coneguts, de la història moderna: l'estudi de la sociabilitat.

Potser sigui convenient que comenci tot definint els meus termes. Està documentat que la paraula "sociabilitat" va ser utilitzada durant el segle XVIII, però no s'ha incorporat al vocabulari de l'historiador fins fa poc, gràcies sobretot als treballs pioners del francès Maurice Agulhon. Es refereix al conjunt de relacions personals que els individus estableixen tant a dins com a fora de l'ampli ventall de relacions socials de classe, treball, gènere i altres similars. És a dir, es poden diferenciar entre les relacions més objectives, en les quals entren els actors socials sota la influència de les estructures socials --un exemple en serien els grups de persones que comparteixen característiques comunes d'interessos, tals com nivell d'ingressos, ofici, privilegis, càrrec i altres formes de participació en l'ordre polític--, i les relacions més voluntàries i subjectives, que són en gran mesura, encara que no pas sempre, producte de la decisió personal. L'estudi de la sociabilitat és, doncs, l'estudi de la dinàmica de les relacions i coneixences personals, les quals, al seu torn, són resultat de les associacions i el parentiu. En altres paraules, és l'anàlisi de la dimensió "personal" de les relacions socials, unes relacions que els mateixos individus creen i mantenen. Per descomptat, algunes d'aquestes relacions són involuntàries --ningú no tria la seva sogra--, però per regla general es pot afirmar que tant les relacions pròpiament dites com la freqüència en què són renovades, són en bona mesura el resultat de decisions personals.

La sociabilitat ha estat estudiada des de variades perspectives. No voldria avorrir-los amb una llarga llista de noms, però no puc deixar de dir que estudiosos d'un ampli ventall de disciplines han contribuït amb profit a explorar aquesta temàtica. L'antropologia, en especial l'antropologia social, amb el seu mètode de "participació observant", ha generat alguns dels estudis més interessants sobre la sociabilitat, especialment en el món urbà. Els sociòlegs han desenvolupat també una variant summament interessant, l'"anàlisi de xarxes", una tècnica analítica basada en la representació gràfica de les pautes i freqüències de contacte entre individus en grups variats i superposats. Finalment, els historiadors, especialment a França, Anglaterra, Itàlia i els Estats Units, han contribuït igualment a la creixent bibliografia sobre sociabilitat. Relativament poca cosa ha estat feta amb referència a Espanya, i pertany gairebé només al període contemporani.⁴

Els historiadors que estudien la sociabilitat han mirat més cap a l'antropologia per inspiració, que cap a la sociologia, em fa l'efecte. Tot i així, la majoria dels estudis tracta de la sociabilitat formal; és a dir, la creació i l'extensió de relacions personals en àmbits organitzats i institucionals, com ara confraries o els seus successors més moderns, clubs socials i d'altres associacions voluntàries. La minoria d'historiadors que estudien la sociabilitat informal solen utilitzar tècniques estàndard de *nominal record linkage*, és a dir, localitzar individus en diversos contextos socials tot resseguint referències a noms al llarg dels registres documentals. Aquest tipus d'anàlisi dinàmica, originàriament desenvolupada pels historiadors de la demografia en la reconstrucció de famílies, i més recentment aplicada pels practicants de la microhistòria, comporta crear múltiples expedients biogràfics sobre individus a través de l'anàlisi sistemàtica de grans seguits de dades, que inclouen registres parroquials, documents notariais i, quan és rellevant, documentació oficial.⁵ Els punts de contacte entre aquests perfils --literalment, quan els noms s'entrecreuen un amb l'altre-- proporcionen punts d'ingrés en les xarxes de sociabilitat.

4. Per a una visió de conjunt, vegeu J. Canal, "La sociabilidad en los estudios sobre la España contemporánea", *Historia Contemporánea*, 7 (1992), pp. 183-205.

5. Per a una exposició clàssica d'aquesta tècnica des del punt de vista de la microhistòria, vegeu C. Ginzburg i C. Poni, "El nombre y el cómo: Intercambio desigual y mercado historiográfico", *Historia Social*, 10 (1991), pp. 63-70. El treball de Giovanni Levi en particular ha afinat aquesta tècnica; vegeu, per exemple, el seu *La herencia inmaterial: La historia de un exorcista piemontés del siglo XVIII*, Madrid, 1990.

El meu treball sobre Parets utilitza aquestes tècniques, però difereix de la gran majoria d'estudis d'aquesta mena en dos aspectes com a mínim. Primer, el meu llibre tracta d'un artesà, mentre que gran part de la recerca sobre sociabilitat acostuma a ocupar-se de membres de les elites socials i polítiques, comprensiblement, ja que són els membres més ben documentats de les societats del passat. En altres paraules, aplico el que ara són tècniques prou convencionals a l'estudi d'un tema no convencional, la "biografia d'un home corrent", per a citar una frase cèlebre, tot i que enganyosa, de Namier.⁶ A més, en comptes d'intentar reconstruir pautes de sociabilitat d'un grup en el seu conjunt --que és el propòsit de la majoria de les anàlisis de xarxa, per exemple-- he intentat quelcom que a primera vista sembla molt menys ambiciós: un estudi "ego-centrat" de les pautes de contacte i afecte d'un únic individu. Un cop més, la idea aquí és aplicar una tècnica històrica força tradicional --en aquest cas, l'atenció en una sola persona, característica de la biografia-- per tal d'obrir, a partir de la talaia d'un cas singular, perspectives sobre un camp més ampli i menys transitat: el de l'experiència social i cultural de les classes baixes urbanes.

Amb aquest objectiu, vaig endegar un procés de recerca dividit en nivells o etapes. La primera etapa va consistir en fer una llista de totes les persones amb les quals Parets va entrar en contacte, una espècie de *dramatis personae*. A continuació, vaig intentar descobrir tot el que pogués sobre aquestes persones. Dues fonts en particular van destacar per a aquesta llista. La primera era la crònica del propi Parets, en especial la informació en les tres seccions de notes personals i familiars que va incloure en el text, el qual era, altrament, un treball força impersonal. Després vaig mirar de localitzar més documentació tot adreçant-me a altres documents coetanis. Guiat inicialment per les referències del text, i després d'un llarg període de recerca en l'Arxiu Històric de Protocols, vaig localitzar documents cabdals: els capítols matrimonials de dos dels seus tres casaments; l'inventari *post-mortem* i encant dels seus béns; el testament del seu pare (1631) i l'inventari de la seva mare (1680); i diversos contractes professionals. L'Arxiu de Protocols també conserva

6. "The Biography of Ordinary Men", en els seu *Skyscrapers and Other Essays*, Londres, 1931, pp. 44-53. Per a Namier, "homes corrents" incloïa membres del Parlament.

minutes del gremi dels assaonadors i d'aquesta manera vaig poder documentar l'activa participació de Parets en l'organització i l'administració del seu ofici. Finalment, vaig consultar també l'Arxiu Municipal, on vaig trobar un seguit de referències, la més important de les quals procedia de les sèries Deliberacions i Insaculacions del Consell de Cent. Tot plegat, vaig trobar nombroses peces i bocins individuals. Després de distribuir els fets que havia localitzat en expedients biogràfics separats en una base de dades computeritzada (en prosa), a continuació la feina va ser posar juntes les peces d'aquest trencaclosques. Ara entenc molt millor que abans per què l'ofici d'historiador ha estat comparat tan sovint amb el del detectiu.

He de deixar una cosa ben clara: aquest tipus de recerca no pot ser dut a terme en totes les ciutats modernes. Barcelona és un marc ideal per aquesta mena de treball intensiu, de relacionar i lligar noms. De fet, Barcelona podria ser considerada com una espècie de laboratori per a recerca social, gràcies a, si més no, tres factors: l'autèntica riquesa dels seus registres municipals i especialment notarials; l'organització i l'eficàcia dels seus arxius (un cop més, l'Arxiu de Protocols és modèlic en aquest sentit); i, finalment, la facilitat amb la qual l'investigador pot "controlar" la seva multitud de persones durant el segle XVII. Per "controlar" vull dir ser capaç d'identificar persones concretes i trobar-ne informació significativa. La feina de l'historiador social és facilitada, primer, per la mida de la ciutat –suficientment gran com per a acollir una àmplia diversitat d'activitats i, en canvi, no tan gran com per a perdre rastre de la gent (cas, per exemple, d'una metròpoli coetània com Madrid)– i, segon, per la precisió social de la documentació moderna, és a dir, la consistència en l'ús dels noms, juntament amb la tendència d'indicar sempre els oficis dels homes adults, la qual cosa simplifica enormement distingir entre persones amb un mateix nom i, a més, suggereix quin gremi cal mirar per tal de trobar més informació. Gràcies a això, no només vaig poder crear els meus expedients, sinó també espigolar una bona quantitat de fets dispersos sobre la majoria de les persones mencionades.

Resten per formular altres qüestions: per què fer tot això? per què dedicar tant temps i esforç a aquest tipus de recerca? què podem obtenir d'això? Al meu entendre la resposta bàsica a aquestes preguntes és que hi ha una oportunitat francament inusual, que està esperant algú que en tregui profit. L'existència d'un text autobiogràfic de gran interès permet

estudiar el tema de la cultura popular, tan escàpol, de per si, *segons els termes d'aquesta mateixa cultura*. Una crítica freqüent als treballs sobre cultura popular és que gairebé sempre estan basats en documentació estranya a les classes populars; és a dir, documentació produïda per elites socials, polítiques i culturals, els interessos i formes de percepció de les quals eren sovint alienes, per no dir hostils, a les classes populars sobre les quals parlaven. Estudiar documents escrits pels propis membres de les classes populars permet defugir aquest problema –si és un problema tan gran– de la mediació. Proporcionen, en altres paraules, un accés directe als valors i actituds populars en el passat. La tasca de l'historiador, llavors, no es limita només a utilitzar una tal documentació, sinó que ha d'aplicar tècniques que ajudin a entendre-la i a penetrar la seva riquesa. D'aquí les meves tàctiques particulars –no gaire innovadores, és clar– d'usar la biografia com un mitjà per a entendre l'autobiografia, i d'aproximar-me a un text tot estudiant els diversos i contradictoris contextos. Pel que fa a la qüestió de la sociabilitat en particular, estic convençut que aquest estudi pot oferir importants pistes per a l'anàlisi d'altres facetes de l'experiència i la cultura popular. Per exemple, reconstruir els cercles de contactes al voltant de Miquel Parets pot ajudar-nos a conèixer millor una cosa de la qual encara en sabem ben poc: alfabetització popular i, més en general, el grau i el sentit que tenia l'accés i el contacte amb el món escrit per a les classes populars

Un cop dit això, podem tornar al cas particular de Parets. Abans de fer-ho, però, cal efectuar unes quantes distincions preliminars respecte dels diferents tipus de sociabilitat. Com he suggerit abans, és important distingir els tipus formals i estructurats de sociabilitat dels que estaven associats amb àmbits informals i no estructurats. Per a un mestre artesà gremial, la primera categoria incloïa, abans que res, el propi gremi, juntament amb altres cossos corporatius, com ara confraries devocionals (Parets, per cert, va parlar molt del seu gremi, però, en canvi, mai no va mencionar confraries devocionals o penitencials, i això és, en certa manera, sorprenent, atesa la seva importància en la Barcelona moderna). Per raons òbvies, la sociabilitat informal és molt més difícil de reconstruir que les formes estructurals i institucionals, però textos en primera persona, com la crònica de l'assaonador, poden ajudar a completar l'escassa informació arxivística sobre aquesta matèria. En segon lloc, és important no confondre el tracte freqüent amb l'existència de relacions afectives.

Això també crea un problema als historiadors, ja que sovint l'única cosa que pot ser reconstruïda és la pauta general de contacte i, molt rarament, la seva freqüència. Aquí, una vegada més, els textos autobiogràfics poden ajudar i proporcionar la perspectiva subjectiva que manca en la documentació externa.⁷

El primer cercle al voltant de Parets o, a aquests afectes, de qualsevol altra persona, era el de la família i els parents. Pràcticament no res és conegut de la família de la seva mare, llevat que el seu cognom era Alaver i que el seu pare havia estat carnisser. Força més conegut és el llinatge del seu pare. Sobresurt la perllongada associació d'aquesta branca paterna amb el sector del coure. Mestres assaonadors vinculats amb el cronista eren el pare, l'avi i el besavi, en successió directa. Sens dubte, aquesta llista podria allargar-se i incloure'n d'altres (val a dir que estic intrigat per una referència a un tal "Miquel Parets, assaonador", en el fogatge de 1389). Sense que sigui motiu de sorpresa, més d'un Parets va ocupar càrrecs a l'ofici. Miquel pare, per exemple, va ser clavari el 1621, i cònsol (el càrrec més enlairat) el 1626 i el 1631.

És remarcable la continuïtat en l'ocupació i en l'exercici de càrrecs en el gremi d'assaonadors al llarg de diferents generacions de la família Parets, fet que mostra un arrelament en la ciutat que contrasta fortament amb la inestabilitat de la llar del cronista. El cercle de sociabilitat més immediat de Parets era, naturalment, la seva família nuclear. Casa seva, però, va ser, en gran mesura, un espai de tragèdia personal. Es va casar tres vegades; va tenir dotze fills, només tres dels quals el van sobreviure. És temptador concloure que tal manca d'estabilitat al si de la seva família immediata va fer que els lligams externs de confiança esdevinguessin tan importants.

Troblem considerables obstacles a l'hora de reconstruir els lligams d'amistat i d'afecte en el passat. Els estudis sociològics actuals, en especial els que utilitzen la tècnica de l'anàlisi de xarxes, acostumen, si més no al començament, a assignar graus d'afecte segons la freqüència de contactes entre persones. Atès que gran part de la documentació històrica no permet aquest tipus de reconstrucció, cal cercar estratègies alternati-

7. Pels avantatges d'utilitzar textos autobiogràfics en l'estudi de la sociabilitat, vegeu el meu "Vox populi: Popular autobiographies as sources for Early Modern Urban History", *Urban History*, 20 (1) (1993), pp. 30-42.

ves. L'aproximació més fiable per a l'estudi de l'amistat consisteix en fixar-se en un seguit de funcions especialment sensibles, l'exercici de les quals creava o reafirmava lligams personals propis d'un nivell de bona fe particularment elevat. Entre les nombroses categories de persones que van estar relacionades amb l'assaonador per mitjà de lligams de confiança, n'hi ha tres que destaquen. Són els següents: marmessors i curadors, és a dir, persones nomenades en els testaments i encarregades de supervisar el benestar, tant temporal com espiritual, de la família, després del traspàs d'un dels seus membres; padrins; i patrons i altres persones que dispensaven protecció social i política. No és aquest el lloc de resseguir noms i casos individuals. En comptes d'això, m'agradaria oferir les següents observacions generals, relatives a les diferents classes de persones que pertanyien a aquest cercle primari d'amics i coneguts.

En primer lloc es planteja la qüestió de l'extensió geogràfica. Un dels trets més remarcables de la sociabilitat de Parets és el molt poc que va estendre's fora de Barcelona. Amb l'excepció dels orígens extramurs de les dues primeres esposes –la família de Maria Roure, la primera, procedia de Vic, mentre que la segona, Elisabet Mans, va créixer en una masia a mig camí entre la ciutat i la vila propera de Sarrià– i una referència ocasional a tractes professionals amb un sabater de Girona, hi ha molt poques dades que permetin pensar que l'assaonador estés familiaritzat directament amb el món exterior a les muralles de la ciutat. Ben al contrari, malgrat considerables variacions internes, la seva sociabilitat es va caracteritzar per un alt grau de localisme.

Una segona qüestió té a veure amb la vida a l'interior, no pas a l'exterior, de les muralles. Les connexions de Parets amb persones que no eren de la família no estaven limitades a una funció única o ocasional. Per contra, diversos papers es superposaven, complementaven i, fins i tot, reforçaven uns als altres. Quan hom distingeix entre l'ampli radi dels contactes de l'assaonador i el cercle molt més reduït de les seves relacions –és a dir, la gent a la qual es podia confiadament adreçar per ajut de tota mena–, resulta clar que els membres més significats d'aquest segon cercle combinaven un o més atributs. Eren parents, amics, veïns i/o companys d'ofici, homes del gremi i parroquians. El pronunciat grau de coincidència constitueix una segona característica de la xarxa de Parets i ajuda a explicar el caràcter relativament compacte del seu cercle interior.

El cas més clar i menys sorprenent de coincidència afectava companys de feina i veïns. El cercle del couro jugava un paper central ben palès en la vida de Parets i de la seva família, i ocupava una posició igualment prominent en els seus hàbits de sociabilitat. Tot i així, un notable nombre de companys d'ofici als quals Parets va recórrer com a marmessors, testimonis en documents vitals, padrins i funcions similars, eren també veïns. Això era prou lògic, ja que l'entorn físic més proper del cronista estava habitat majoritàriament per treballadors del couro, en especial assaonadors i blanquers. De fet, els edificis més importants prop de casa seva, la qual estava situada a la cantonada del carrer d'en Coromines i les Voltes de Sant Jacint, enfront del monestir dominic de Santa Caterina, presentaven importants connotacions també per als membres del seu gremi. L'església hospitalera de Sant Joan de Jerusalem, a la Riera de Sant Joan, era on els assaonadors tenien la seva capella. El gremi celebrava les reunions en una casa propietat del mateix gremi, a la cantonada del carrer Assaonadors i del carrer Montcada, immediatament al darrera de la capella d'en Marcús (encara avui s'hi pot veure el símbol del gremi esculpit sobre la porta, igual que una estàtua moderna del patró de la corporació, Sant Joan Baptista). Dues altres esglésies jugaven papers importants en la vida social i espiritual de l'assaonador. Eren la petita església parroquial de Sant Cugat del Rec (fundada el 1023 i reconstruïda el 1626), on Parets i la seva família van ser enterrats, i el monestir de Sant Agustí (d'agustins regulars, fundat el 1309), a la plaça de Sant Agustí Vell, on des de mitjan segle XIV s'hi trobava la confraria dels blanquers.

L'abast social dels contactes de Parets també mereix ser considerat. Una vasta majoria dels membres de la xarxa de Parets procedia del propi medi social i professional. De tota manera, mantenia alguns tractes, limitats i sens dubte infreqüents, amb notables locals, com ho demostra que demanés a un noble, un cavaller, i un ciutadà honrat que fossin els padrins del seu fill gran. No sabem com va ser que entrés en contacte amb aquestes persones; potser va ser per mitjà d'amics, veïns i parents, o gràcies a haver coincidit en diverses comissions i altres juntes del govern municipal. I, no cal dir-ho, les coneixences indirectes –els contactes dels seus contactes– devien estendre considerablement aquesta xarxa. De tota manera, els límits superiors del món social directe del cronista semblen haver-se aturat una mica per sota de l'elit, prop de la ratlla on acabava el comerç i començava la renda. Clarament Parets mantenia relació amb un

seguit de mercaders. El marit de la seva tia i els marits de dues padrines dels seus fills joves eren tots tres mercaders, és a dir, membres matriculats del Consolat, i la recerca mostra que regularment es feia amb negociants, adroguers i altres persones dels sectors alts del món gremial.

M'agradaria plantejar una última consideració, tot parant esment en la dimensió d'escriure autobiografia popular. M'estic referint al remarcable grau en què la xarxa de Parets el portava una i una altra vegada al món de l'escrit.

L'íntim entreteixit de contactes socials amb l'accés als instruments culturals de l'alfabetització és intrigant i òbviament requereix més exploració. La meua recerca ha posat al descobert repetides al·lusions als lligams del cronista amb persones molt vinculades a la impremta i als llibres. Dos contactes d'aquest tipus són especialment interessants. El primer era el ben conegut estamper Antoni Lacavalleria, la dona del qual –Jerònima– va ser padrina d'un dels fills de Parets. Ara bé, la connexió personal més significativa entre cuiro i alfabetització dins del cercle de Parets afectava Joan Pons (m. 1660). Fill d'un "taxidor de fustams", Pons combinava pràcticament tots els aspectes de sociabilitat tractats fins ara. En primer lloc, era un amic íntim de la família de l'assaonador i va actuar com a testimoni en el testament del Parets vell (1631) i en el segon casament del cronista (1637), així com a padrí d'un dels fills d'aquest darrer. A més, era veí. Resident en el proper carrer Baseya, en morir va ser enterrat en el monestir de Sant Agustí, a la capella de la confraria de pellisser. Com Parets, també va participar activament en la política municipal i va ocupar càrrecs menors al mateix temps que ho va fer l'assaonador. Sobre tot, Pons era una figura prominent i respectada en el sector barceloní del cuiro. Pellisser d'ofici, va combinar aquesta dedicació amb altres activitats professionals. Això és, de fet, el que ens porta al món de l'escrit. I és que, quan no treballava la pell, Pons feia de professor. En els documents de la dècada de 1630 citats abans, hi és referit com a *magistro puellorum i magister scribendi et computorum*, és a dir, un mestre en les habilitats elementals de llegir, escriure i comptar. Sembla que Pons portava una petita escola al propi taller, ja que el seu inventari de 1660 esmentava cinc "taulas llargas ab sos banchs capitells de escriurer los minyons" que hi tenia a l'entrada. Ell, o algú com ell, pot haver estat la persona que va introduir Miquel Parets en les habilitats culturals de llegir i d'escriure; així, ell va aconseguir la precondition necessària per a l'autobiografia.

Es podrien dir moltes més coses sobre els cercles de sociabilitat de l'assaonador, però és hora de cloure aquesta exposició. Més que resumir-ne el contingut, voldria recalcar un aspecte concret d'aquest projecte la meua descripció del qual han tingut l'amabilitat d'escoltar: la mateixa *possibilitat* d'estudiar la vida d'un artesà normal i corrent d'un període tan allunyat com és el segle XVII. Com a autor d'una crònica, Miquel Parets es diferencia dels artesans de la Barcelona moderna. Però, en pràcticament tots els altres aspectes, sembla haver estat un assaonador més entre la trentena de membres d'aquest gremi. Era, en definitiva, un home corrent. Espero que, pel fet de trobar coses sobre ell pugui interessar a algú més que jo mateix. Com a formes d'escriure història, les biografies tenen una capacitat enorme d'instruir-nos sobre un ampli ventall d'aspectes del passat. No hi ha cap raó per la qual les persones que en són objecte hagin de restar limitades a polítics, monarques, militars, artistes o escriptors, és a dir, els membres habituals de les elits polítiques, econòmiques i culturals. També podem estudiar les vides de persones —menestrals, treballadors, dones, camperols— menystingudes fins fa poc com a “anònimes”. Podem no trobar tot el que voldríem sobre aquesta gent, però igual succeeix amb pràcticament tothom de qualsevol època històrica. Jo, si més no, crec que paga la pena l'esforç. I per una raó, en fer-ho hom s'adona de quantes coses ens resten per conèixer.